

Πληκτροφόρα όργανα **Pianoforte ή fortepiano**

Pianoforte του Bartolommeo Christofori, περ. 1720.

Το pianoforte ή fortepiano, αν και κατασκευάστηκε γύρω στο 1720, έγινε γνωστό κατά την κλασική περίοδο. Τα τρία παλαιότερα όργανα του είδους που σώζονται σήμερα κατασκευάστηκαν από τον Bartolommeo Cristofori από το 1720 έως το 1726 και μοιάζουν εξωτερικά με το τσέμπαλο. Είχαν δύο χορδές σε κάθε πλήκτρο και, όταν το πλήκτρο πιεζόταν, ένας ειδικός μηχανισμός τις έθετε σε παλμό μέσω ενός σφυριού καλυμμένου με δέρμα που τις χτυπούσε (σε αντίθεση με το τσέμπαλο όπου οι χορδές νύσσονταν).

Ο μηχανισμός αυτός έδινε τη δυνατότητα στον εκτελεστή να επιτυγχάνει ένα αξιοσημείωτο δυναμικό εύρος, από σιγά έως δυνατά. Αρκετοί από τους μετέπειτα κατασκευαστές του νέου οργάνου πειραματίστηκαν προσθέτοντας μοχλούς, τους οποίους ο εκτελεστής χειριζόταν με τα πόδια προκειμένου να διαφοροποιήσει τον ήχο, ενώ προς το τέλος του 18ου αιώνα έκαναν την εμφάνισή τους τα πρώτα όρθια όργανα (με στόχο την εξοικονόμηση χώρου) στα οποία οι χορδές ήταν κατακόρυφες. Τέτοιο ήταν το "όρθιο μεγάλο πιάνο σε σχήμα βιβλιοθήκης" που είχε κατασκευάσει ο Stodart στο Λονδίνο το 1795 και εκτιμούσε ιδιαίτερα ο Haydn. Άλλες μορφές όρθιων πιάνων της εποχής ήταν το ασυνήθιστο πιάνο "καμηλοπάρδαλη" ή το πιάνο "πυραμίδα" κ.ά.

Παρά το γεγονός ότι τα πρώτα pianoforte κατασκευάστηκαν την περίοδο του Μπαρόκ (θεωρείται βέβαιο ότι ο Domenico Scarlatti αλλά και ο J.S.Bach γνώριζαν την ύπαρξή τους και τα είχαν δοκιμάσει), ο ασθενής ήχος τους δεν τους επέτρεψε να ανταγωνιστούν το τσέμπαλο. Ακόμη και ο Haydn είναι πιθανό να έγραψε τις πρώτες του συνθέσεις για τσέμπαλο, όχι όμως και τις τελευταίες, οι οποίες περιλαμβάνουν σαφείς οδηγίες προς τον εκτελεστή, όπως *crescendo*, *sforzando* κ.λπ., και δεν μπορούν να αποδοθούν από το τσέμπαλο. Επομένως, δεν είναι υπερβολή αν ισχυριστούμε ότι το pianoforte στην πραγματικότητα μπήκε στη μουσική από τον Mozart και μετά.

Το fortepiano του Mozart, που κατασκευάστηκε το 1780. Σήμερα εκτίθεται στο Mozarteum στο Salzburg.